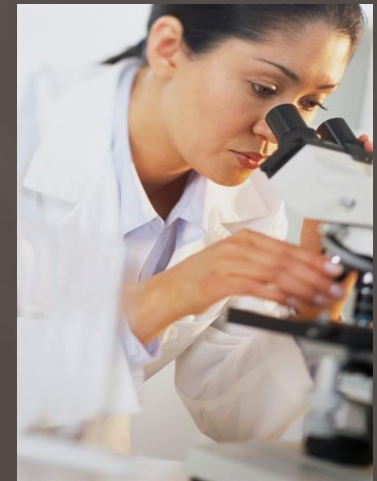

SPECYFICZNE I NIESPECYFICZNE ODDZIAŁYWANIA W PROFILAKTYCE PROBLEMOWEJ

Dr Krzysztof A. Wojcieszek
WSNS Pedagogium, Warszawa

Czym zajmuje się profilaktyka problemowa?

- ▣ Są to działania zmniejszające ryzyko wystąpienia szkód wynikających z zachowań i stylu życia osób objętych profilaktyką.
- ▣ Wyróżniamy profilaktykę: uniwersalną, selektywną, wskazującą (dawniej I, II i III – rzędową).
- ▣ Obejmuje wszystkie osoby w dowolnym wieku i sytuacji.
- ▣ Bazuje na **dokładnej** identyfikacji możliwych szkód i ich powiązań z zachowaniami.

Uwaga!

- ▣ Profilaktyka nie jest terapią! Nie jest też rehabilitacją!
- ▣ Nie stosujemy jej, gdy „mleko już się rozlało”.
- ▣ Stosujemy ją **ZANIM** wystąpią szkody!
- ▣ Nigdy nie usuwa ryzyka szkód całkowicie!

„Aktuariat szkód” oparty na dalekowzrocznym przewidywaniu

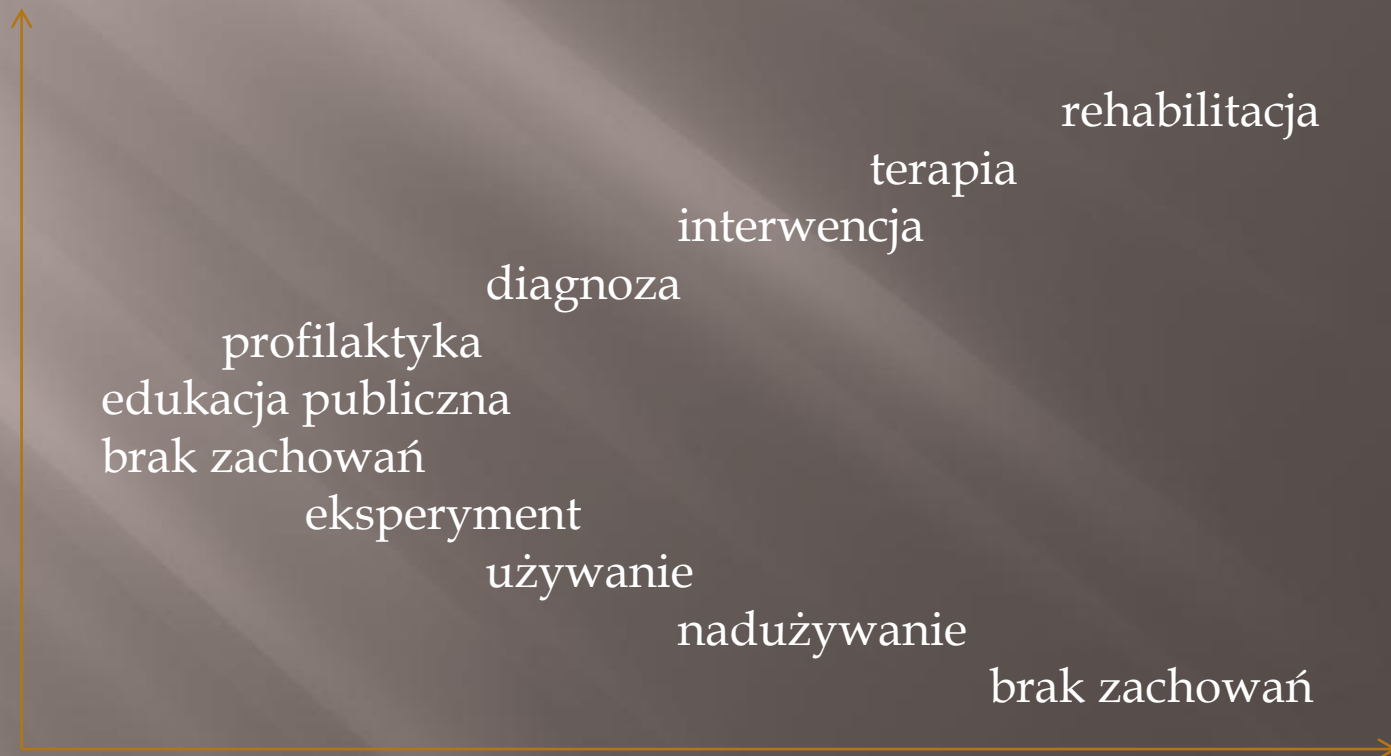

A co z profilaktyką dla grupy podwyższonego ryzyka?

- ▣ Osoby z grupy podwyższonego ryzyka zazwyczaj potrzebują zarówno oddziaływań profilaktycznych, jak i terapeutyczno- rehabilitacyjnych.
- ▣ Na pograniczu między profilaktyką a terapią sytuuje się np. interwencja kryzysowa, dokładna diagnoza itp...

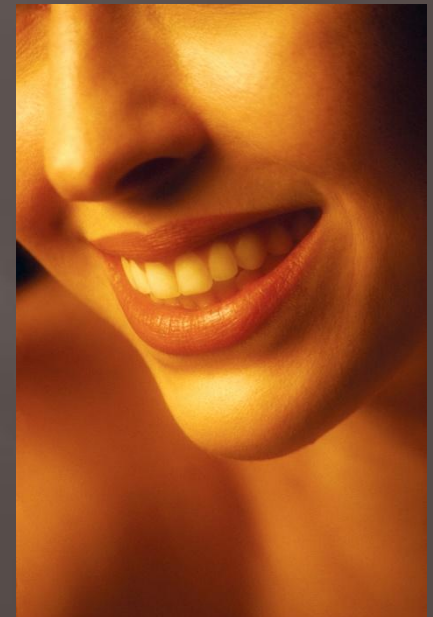
Umiejscowienie profilaktyki

▣ System reakcji społecznych

Czego wolno nam spodziewać się po działaniach profilaktycznych?

- ▣ Będzie mniej zachowań ryzykownych i co za tym idzie mniej szkód.
- ▣ Występujące zachowania ryzykowne będą mniej groźne w skutkach.
- ▣ Możemy częściowo „zarządzać problemami”.
- ▣ Możemy niekiedy przekształcać problemy w sytuację rozwojową, generującą określone korzyści.

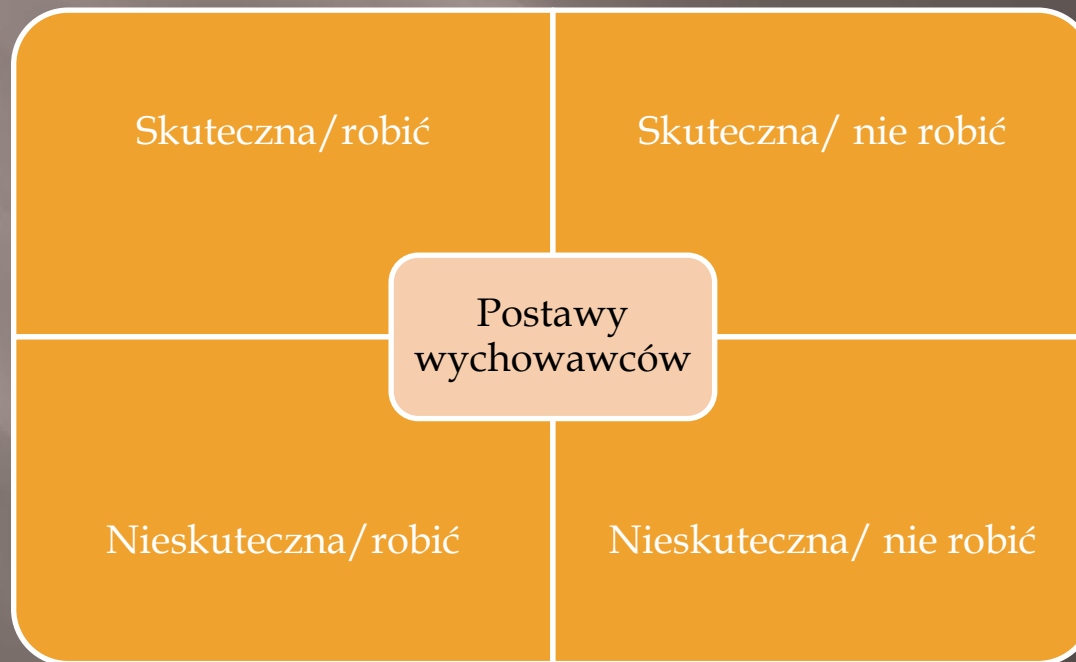
Czego nie możemy oczekiwać po działaniach profilaktycznych?

- ▣ *...że usuną one wszelkie problemy i na zawsze.*
- ▣ *...że będą niezwykle skuteczne.*
- ▣ *...że będą łatwe , tanie, niewymagające.*
- ▣ *...że zastąpią inne działania, np. wychowawcze lub organizacyjne.*
- ▣ **Profilaktyka nie jest „panaceum” na wszelkie dolegliwości społeczne. Jest jedną z niezbędnych dziedzin, ale nie jedyną!**

To może lepiej z niej zrezygnować?

- ▣ *Nowe przysłówie Polak sobie kupi,
Że i przed szkodą i po szkodzie – głupi!*

Uwaga! Uwaga!

▣ To nie same programy profilaktyczne chronią ludzi, ale ludzie, którzy się programami posługują!

▣ Test „sprawności profilaktycznej” słuchac

Najważniejsza teoria profilaktyczna

- ▣ Obecnie za najważniejszą teorię profilaktyczną uznaje się teorię zależności zachowań problemowych od czynników ryzyka i czynników chroniących. Teoria ta będzie punktem wyjścia wykładu. Zostanie poszerzona o refleksje profilaktyczne autora wykładu (teoria rozpaczy jako czynnika ryzyka).

(Botvin, Hawkins, Catalano, Wagenaar...)

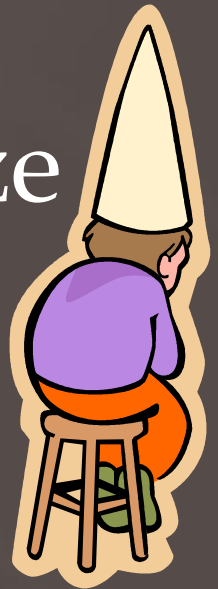
Co jest silniejsze? Czynniki ryzyka czy czynniki chroniące?

- ▣ Głosowanie uczestników...

„Prawo profilaktyczne”

- ▣ Im dane zachowanie jest groźniejsze w skutkach (ryzykowne) tym jest... rzadsze!
- ▣ Grupa ryzyka pod względem danego zachowania jest zawsze w mniejszości!

Co wiemy o czynnikach ryzyka?

- ▣ Wiemy, że jednym z zasadniczych czynników ryzyka zachowań problemowych jest ich DOSTĘPNOŚĆ.
- ▣ Ich lista jest **specyficzna** dla danego zachowania ryzykownego, dla każdego nieco inna!
- ▣ Nieco inna dla picia, palenia, brania narkotyków, ryzykownego seksu itd.
- ▣ Są różne czynniki ryzyka na danym etapie rozwoju!

„Efekt zebry”

- ▣ Zebra broni się specyficznie za pomocą pasków.

Właśnie z tego powodu zawsze potrzebne są...

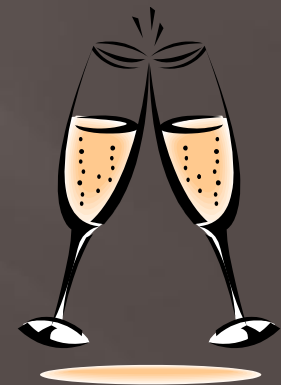
- ▣ ... specyficzne działania zapobiegawcze, ściśle związane z danym zachowaniem.
- ▣ W profilaktyce nie wystarczy ogólne dobre wychowanie. Nawet ludzi najlepiej wychowanych obejmuje ryzyko problemowych zachowań, przed którymi muszą się bronić.
- ▣ Nie wystarczą też same treningi rozwojowe czy psychoedukacja.

Przykład ograniczania dostępności kulturowej zachowań problemowych

- ▣ Ograniczanie błędnych przekonań normatywnych jest jedną z ważnych strategii profilaktycznych.
- ▣ **Test** na błędne przekonania normatywne w sprawie picia napojów alkoholowych.
- ▣ 9,6 do 12,2

Dlaczego często rezygnujemy z działań specyficznych?

- ▣ Specyficzne programy profilaktyczne są często konfrontacją w stosunku do stylu życia samych wychowawców. Ze względu na dysonans poznawczy wolą się tym nie zajmować.
- ▣ *Przykład ze szkoły na Podkarpaciu...(schnaps po zajęciach profilaktycznych)*

Czynniki chroniące jako podstawa działań niespecyficznych

- ▣ Są różne listy czynników chroniących.
- ▣ Silna więź z rodzicami.
- ▣ Sukces szkolny.
- ▣ Zaangażowanie i doświadczenia religijne.
- ▣ Zakorzenienie w systemie norm i autorytetów społecznych.
- ▣ Konstruktywna grupa rówieśnicza.
- ▣ Umiejętności chroniące.

Co jest wspólnym mianownikiem tej listy?

- ▣ OSOBOWA OBECNOŚĆ.
- ▣ WSPÓLNOTA OPARTA NA RELACJACH OSOBOWYCH.
- ▣ PO PROSTU RÓŻNE FORMY MIŁOŚCI.

W profilaktyce niezwykle ważny jest temat kryzysu miłości (stan rozpacz)

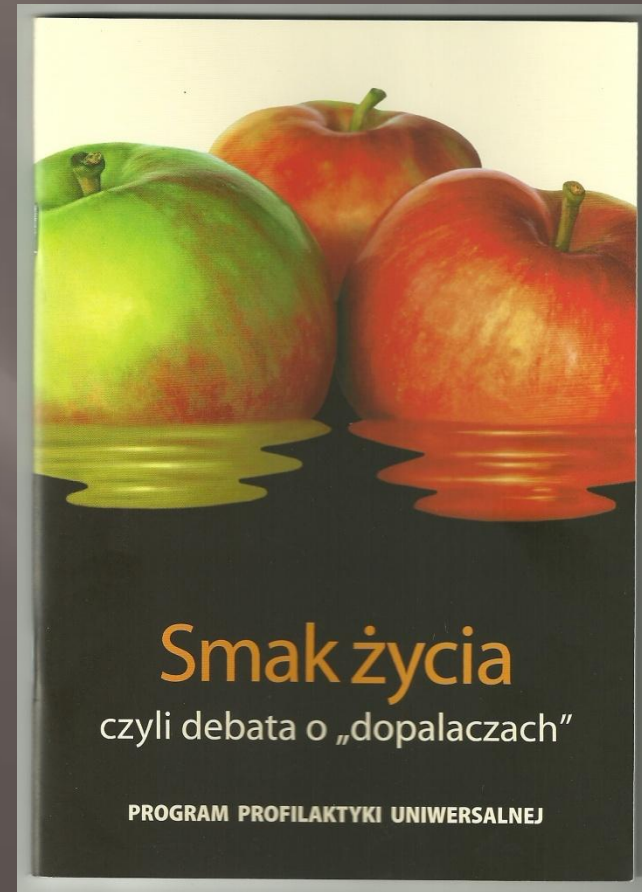
- ▣ Rozpacz to specyficzny stan kryzysu relacji osobowych (wymiany prawdy, wymiany dobra i akceptacji istnienia).
- ▣ Rozpacz skutkuje rozpadem więzi, chaosem uczuć.
- ▣ Należy przeciwdziałać procesom prowadzącym ku rozpacz czyli przeciwdziałać kryzysom miłości osobowej.

Niespecyficzne działania profilaktyczne to...

- ▣ ... to wszelkie działania wzmacniające wspólny obszar czynników chroniących. To przede wszystkim budowanie systemu relacji osobowych – wspólnoty opartej na obecności.

Przykłady działań niespecyficycznych w toku programów profilaktycznych

- ▣ Test na rozpoznawanie działań niespecyficycznych.

Przepis na udaną działalność profilaktyczną

- ▣ **Połączenie** stosownych działań specyficznych i niespecyficznych.
- ▣ **Działania niespecyficzne** opierają się na budowaniu więzi osobowej z wychowankami.
- ▣ Na czym polega i w czym się przejawia element niespecyficzny w profilaktyce?

Pamiętajmy o tym, co najprostsze...

- ▣ Szacunek
- ▣ Uprzejmość
- ▣ Empatia
- ▣ Wiarygodność
- ▣ Autentyzm
- ▣ Realizm
- ▣ Sympatia
- ▣ OBECNOŚĆ

Hipoteza...

- ▣ Działania niespecyficzne w profilaktyce są warunkiem koniecznym, choć niedostatecznym, skuteczności. Muszą być uzupełnione działaniami specyficznymi. Wydaje się jednak, że są one ważniejsze i działają nawet wtedy, gdy część specyficzna działań niepomaga.
- ▣ Wniosek: zawsze najważniejsza jest OBECNOŚĆ osobowa, fundament w postaci wspólnoty osobowej.

Kontakt

- ▣ Pogadanka: www.swiatwartosci.pl
- ▣ Książki: Wojcieszek K., Człowiek spotyka alkohol, Kraków 2010, Wyd. Rubikon.
- ▣ Blog profilaktyczny: „kącik profilaktyczny doktora Wojcieszka” na stronie www.pedagogium.pl
- ▣ Mail: k.wojcieszek@pedagogium.pl
- ▣ Dziękuję za uwagę!

